

שאוכלת שאר דברים חוץ מצער, אפשר לה להסתיר דבר זה מצני ביחוד או מאורחים שיש לה.

ואחר הישוב נראה לומר דבכלל לא החמיר בסדרי עברה, ואפי' אם בשעה שחגמור סעודה כבר יהי' זמן העצילה, אלא אם בידה לעצול ולאכול אחר כך, ולא חנא לידי ביטול עונה. אבל אם המצב היא כך שיש לה צני צית וצפרע אם יש גם אורחים, אשר על כרחיה יש לסדר הסעודה לפני הלילה כמנהגם, והיא צושה שלא לאכול עמהם כדי שלא ירגישו, ואם נאסור לה לאכול אחת, אין ברייה אחרת אלא לדחות העצילה. נראה דבכה"ג במקום ביטול עונה לא קאמר הס"ט, ויש להחיר בכה"ג לאכול לפני העצילה ולנקר אח"כ היטב שיני'. מיהו נראה דבאכילת בשר יש להחמיר ביותר, כי זהו חין הכרח כל כך, כי יש למלא תחבולה שלא ירגישו שנמנעה מאכילת בשר, ותאכל היא הבשר לאחר העצילה.

סימן קלט

התענית

אשה שהיא רגילה להספר שערות ראשה בכל חודש לפני עצילה, גם רגילה להקפיד להספר לכל הפחות ג' ימים לפני עצילה, כי כן קבלה בידה מאבותיה, גם שמעתי שהמנהג הזה הרבה נשים רגילות בו, ואירע פעם ששכחה להספר וכבר הגיע זמן עצילה, ושאלת מה הדרך הנכונה בעצילה, אם תספר ותדחה עצילה לג' ימים, או תספר ותעצול לאחר, או לא תספר כלל ותעצול כך עם שערותיה.

והנה הא דגזזת השערות לפני העצילה לא הוזכר בפוסקים, גם אינו אלא מנהג של יחידות. אכן מלאתי מקור למנהג זה בראשית חכמה בשם הזהר, והוא בשער הקדושה פט"ז ד"ה ולזה ענין זה וכו' שכח ח"ל ההכנה הג' צטברת האשה כדן וכשורה כוונת וקליפת לפרני' שהם עשרים שגדלו בנדחה שהם גורמים רעה לעולם וכן מקצת משערה וכן נחבאר בפרשת אחרי מות בסופה וכן פ' פנחס שלבי דף רמ"ח וכו' עיי"ש. הנה הזכיר הר"ח בשם הזהר שצריכה האשה לפני עצילה לגזוז מקצת שער כדרך שצריכה לקצוץ לפרני'. ועיינתי בזה פרשת אחרי מות דף ע"ט ח"ל ותאנא כד בשח איתתא לאתדכאה צעייא לספרה הווא שער דרבי ציומא דאיהי מסאבא ולספרה עופרהא וכו' עיי"ש. וכאן משמע לכאורה דצריכה לגזוז כל שער כדרך שצריכה לקצוץ כל לפרני'. אכן בפרשת פנחס דף רמ"ח ע"ב איתא בזה"ל אוק ה"י אלטריכת לאיתתא בשעתא דאתדכיהא לאתקרבא בצעלה למיהב חולקא חדא לס"א ביהוה זינא דילי' ומאן איהי הווא חולקא עופרהא צעיופא דלהון חציר מריש דשערה וכו' עיי"ש. ונראה דמכאן למד הראשית חכמה שאין כוונת הזהר אלא למקצת שער. ומעשה אפי' שלא החזיר בפוסקים הא דאשה חגזוז שער ראשה לפני העצילה, מכל מקום הו' נשי דרגילי צהכי מנהג. ותיקון הוא ומקורו מן

לו שום שייכות עם קצורה, וכש"כ שהכנה מטמא עצמו לשמרו מניחות, ומאור קעביר.

ב) עוד שאלת, העוצל עצמו ערב יוהכ"פ מהו שיבי' מחויב לנגב עצמו שלא יהיו מים עופחים עליו ביוהכ"פ, וכמו כן שאלת העוצל את ידיו ביוהכ"פ אם לריך לנגב את ידיו, או דילמא כיון שהעצילה או הנפילה היו בזהיר, אין צוה משום רחילה אם גופו או ידיו אינם נגובים. הנה דבר זה יש ללמוד היתרו מהמשנה למלך ריש פ"ב מה' עבודת יוהכ"פ שדקדק מלשון הרמב"ם שהכנה גדול עוצל ועולה ומסחפג, שסיפוג זה הוא חובה. כי לשון המשנה עלה ונסחפג יש לפרש דאורחא דמילחא נקט, אבל הלשון עולה ומסחפג פירושו חובה, וכחצ המל"מ צטעם הדבר שלא יהיו המים חוללין בין צערו לצדדי כהונה עיי"ש. ומזה דן בצרכי יוטף מוצא בשערי חשוכה סי' כ"ז אות ו' דמי שרוחץ מקום הנחת תפילין כדצרי המג"א שם בשם השל"ה, לריך לנגב המקום היטב משום חליצה עיי"ש. הרי דכל הני רבוותא פשיטא להו דהעוצל צוים הכפורים כגון הכנה גדול שטובל למזותיו, חין לו לחוש לנגב עצמו שלא יהיו מים עופחים עליו אח"כ, ומטעם זה החליטו שמה שהכ"ג עולה ומסחפג אינו אלא משום חליצה, והצאחי דברים אלה גם בצפרי חשב האפוד סי' כ"א.

והנה צוה דוש"ח ומצרך אותך ברכת כוה"ט עם כט"ס.

סימן קלח

נשאלתי, אשה שחל זמן עצילה ליל שבת בקין פה ענלאנד שמחפלים בעוד היום גדול, וגם אוכלים מצעוד יום, והאשה רוצה ללכת לעצול אחר זמן סעודה, מהו שיבי' מותר לה לאכול ביחד עם משפחתה ואח"כ לנקר את שיני' ולעצול. ואין השואל שהסדרי עברה סי' קצ"ה אות מ"ט מחמיר בזה מאד, וכותב שאפי' שהט"ז מעיד שמהגות לאכול בשר צוים השבת וציו"ט ולעצול אח"כ מולאי שבת ע"י שמנקרות השיניים היטב, מכל מקום אסור לה לאכול בין רחילה לעצילה ואפי' בשבת צלילי הקין.

והנה לא מלאתי מי שיחלוק על הסדרי עברה בזה, והרבה אחרונים מעתיקים את דבריו, ומ"מ נתקבלו אללי דברי ידידי הרה"ג מו"ה שלמה צוינגארטען שליט"א דמסחר דעד כאן לא קאמר הס"ט אלא צבגון שגומרת הסעודה בשעה שהגיע כבר זמן העצילה, כי אז שייך טעמו של הס"ט שהיה מהומה לציחה, אבל אם אחר גמר סעודה צריכה עוד לחכות על זמן העצילה, כי אז יש לה זמן הרבה לנקר היטב את שיני', צבגון הא מסחר שמודה הס"ט שמוחר לה לאכול צליל שבת בין רחילה לעצילה.

ואע"פ שלפי טעם זה הי' אפשר להתיר לה אפי' לאכול בשר, מכל מקום לא נראה להקל כל כך, ולא תאכל בשר עד אחר העצילה. ואין צוה דוחק כל כך, כי כיון

זכר ומוצא צראהיה חכמה. אכן הנשים רוצן ככונן אינן
ויהגות מנהג זה הוליל ולא הוזכר בפוסקים, אבל המנהגות
מנהג זה יש להן על מה שישמוכו.

אמנם מה דנהיגי בני נשי להקדים גזיח השערות ג' ימים
לפני העצילה על זה לא מלאחי שום טעם, והמשמעות
מן הזכר הוא שחיי גזיח השערות סמוך לעצילה כמו
קליטת הפריים. והנשים ואומרות שלריך להקדים גזיח השערות
ג' ימים מחשש חליה, כי יש לחוש לשירי שערות צין שערותי
או על גופה, וצמח ג' ימים נופלות בני שירי שערות.
והנה טעם זה קלוש מאד, כי בשעת חפיפה הכל עובר, ובלאו
כדי הרי אין השערות האלה מהודקות כלל, ואין כאן שום
נד של חליה. גם מנהג הספרדיות להעביר שער ציח הערוה
לפני העצילה, והוזכר מנהג זה בצרכי יוסף סי' קצ"ח,
ומנהגן להעביר השער הזה סמוך לעצילה כמו הפריים.

ועתה נענין השאלה, צאשה צריגילה להסתר לפני העצילה,
ורגילה להסתר ג' ימים לפני העצילה, ואירע ששכחה
להסתר וכבר הגיע זמן עצילתה. הנה ודאי שאין שום טעם
לדחות העצילה, והשאלה רק מה עדיף, אם למבול מבלי
שחספה, או חספה ולא תחוש למנהגה להפסיק ג' ימים
צין ההסתפרות להעצילה. וזוהי החשבה פשוטה, כי להסתר
לפני העצילה יש לו מקור צוהר, ואם כי רוצה דעלמא לא
נהיגי הכי, מכל מקום מאן דנהוג נהוג והוא מנהג ותיקין,
ויחל דנוהגות להקדים להסתר ג' ימים מקודם אין לו שום
טעם של ממש, כי הלא דחוששות לחליה הוא טעם קלוש
מאד ובודאי אינו אלא קפידא לכתחלה היכא דאפשר. ולכן
צידוק דידן שכבר הגיע זמן עצילתה ולא גזיח שערותי,
יש לה להסתר ולעצול, ולא לבטל מנהגה להסתר לפני
העצילה, וגם לא לאחר עצילתה ג' ימים, אלא להסתר
ולעצול מיד ויחל בדרך הישרה.

סימן קמ

בענין אם דברים לחים על גופו של אדם חולצין בעצילה,
הבאתי בספרי חשב האפוד סי' כ"ד ד"ה ואחר
העיון וכו' ולכ"ע דבר לא אינו חולץ, אבל בטעם הדבר נחלקו
הראשונים, ודעה המרדכי בשם הרא"ם מוצא צ"י סי'
קצ"ח ד"ה כתב המרדכי בשבועות וכו' דהוה מטעם שאינו
מקפיד, ומביא מי שמפרש הטעם לפי שהמים נכנסים בלה,
וכותב עליו שהוא טועה שאין לה יותר מן היין ואמרו פ"ק
דחולין (כו:) מ"א יקירי ושכני תחלי ופירי קפי מלעיל ולא
סלקא לכו השקה עכ"ל.

וציינתי שם הפליאה כי הנה הפירוש הזה אשר המרדכי
מכנה אותו כפירוש טועה איתא בחולין שם (כו:)
צחוס' ד"ה הכא ומתירי שפיר קושית המרדכי וז"ל ונראה
דלא קשך מידי דלא דמי דודאי אגבא דגברא או אגבא
דמנא מתחלי צהו מ"א אכל דרך השקה לא עכ"ל וכתבתי

שם בספרי דמ"מ הפוסקים אחז דרכו של המרדכי, כמו
שיוצא מצ"י ה"ל שמיא רק דברי המרדכי ודברי החוס'
אינו מביא כלל, וכן הרא"ם סי' קצ"ח סעי' י"ד כתב וז"ל
וייבו אם היא מקפדת אפי' בדבר לא חולץ עכ"ל, וכן יוצא
מצ"י שם אות י"ט

ועתה כאשר עברתי עוד הפעם על ענין זה עמדתי מחמיר,
כי הרגשתי עתה כי החוס' כתבו דבריהם בשם
הרא"ם ממין והמרדכי כתבו דבריהם בשם הרא"ם, ולכאורה
נראה דהיינו הרא"ם ממין והיינו הרא"ם, וא"כ החוס'
והמרדכי שמתחלקים מן הקצה אל קצה מביאים שניהם
דבריהם ממקור אחד, והוא פליאה נשגבה. ועל כרחו לריכים
אנו לומר שהרא"ם הלך תחלה בשניה אחת, ואחר כך חזר
צו והלך בשניה אחרת, ולריך רק לצרר איזה מדבריו הם
האחרונים. ומתחלה סבור הייתי לומר שדבריו במרדכי הם
הראשונים, כי מתחלה ראה הכרח מהאי גמרא דחולין דף
כ"ז שאין המים עוברים דרך דבר לה, ושפט מה שאין דבר
לא חולץ משום דהוה מיעוט שאינו מקפיד, ושם עמד על
כך שיש לחלק צין אגבא דגברא או דמנא לצין דרך השקה,
יהן כן דבריו שצחוס' שם. אך לפי זה ה"ל לנו לפסוק כשיטת
החוס' דאין דבר לא חולץ לפי שהמים עוברים דרך שם,
אלא כן הוא אלא שיטת הכללה היא כשיטת המרדכי דאין
דבר לא חולץ משום שאין מקפידין על זה, וכמו שזיינתי
לפיל דהצ"י צ"י קצ"ח מביא רק דברי המרדכי ודברי החוס'
אינו מביא כלל, גם צ"י שם צ"י סעי' י"ד וצ"י
שם אות י"ט מבוחר להדיא דנקטינן דאין דבר לא חולץ
משום דאינו מקפיד, ומינה דאם הוא מקפיד חולץ שפיר.

אשר על כן נראה דלריך לומר הכיף, והיינו דדברי הרא"ם
שצחוס' הם הראשונים, וסבור מתחלה לחלק צין
אגבא דגברא לדרך השקה, ושם חזר צו מה וכתבתי דגם
אגבא דגברא אין המים עוברים ודן את סברתו הראשונה
כטעות, והן כן דבריו שצמח' ויחל גם שיטת בעלי השו"ע
דאין דבר לא חולץ רק משום דלא מקפיד, ובמקום קפידא
גם דבר לא חולץ. ויש רק להפלא על בעלי השו"ע איך
לא פירשו דבר כזה.

סימן קמא

כתב הש"ך צ"י סי' רנ"ח אות ז' ח"ל כתוב צתשובות
להרמב"ן סי' רס"ח ראובן קנה מטובי העיר גן סמוך
לצ"ח והתנה בשטר המכר שיתן קיחון שמן למאור בכל שנה
ואחר כך נפלה מחלוקת צין צני העיר ש"א שיתן לצ"ח
הסמוך לגן וי"א שיתן לצ"ח היותר גדול יתחלק צין צ'
צתי הכנסיות לפי הראוי להם הגדול לפי גדלו והקטן לפי
קטנו עכ"ל צ"י וכתוב צ"י וז"ע אמאי לא יתן לצ"ח
הרגיל עכ"ל ולא ידענא מאי קשיא לי' דמייירי צרגיל צתחיקן
עכ"ל הש"ך.